

MAGYAR VILÁG

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL:
II. KER., FŐ-UTCZA 4. SZ.
KÉZIRATOKAT NEM ADUNK VISSZA.

TÁRSADALMI ÉS SZÉPIRODALMI HETILAP.
MEGJELENIK MINDEN VASÁRNAP.

ELŐFIZETÉSI ÁR:
Egész évre 10 K. Negyedévre 2-50 K.
Félévre 5 K. Egyes szám ára 20 fill.

FŐSZERKESZTŐ:
DR. DEMJANOVICH EMIL
(telefon-száma : 57-70)

SZÉPIRODALMI FŐMUNKATÁRS:
LAMPÉRTH GÉZA

FELELŐS SZERKESZTŐ:
CSUDÁKY BERTALAN
(telefon-száma : 41-24)

TARTALOM: A nemzetiségi kérdés: *Szabó Jenő.* — Falusi álmok: *Szabolányi Gyula.* — A Felvidék fürdői és ásványvizelepei (három illusztrációval) IV. Befejezés: *Dr. Hankó Vilmos.* — Komédiák. A népdal az idegenforgalomban: *Lucián.* — Pusztuló ifjúság: *Sziriusz.* — A sóhajok útja: *Juszuf.* — Irodalom és művészet: *Ór.* — A hétről. — A szerkesztőség üzenetei. — A kiadóhivatal üzenetei. — Egyről-másról — Hirdetések.

A nemzetiségi kérdés.

Irta: *Szabó Jenő.*

A XIX-ik századból átörökölt eszmék közül talán egy sem volt hatásosabb, mint a nemzetiségi kérdés. Valamennyi emberi alkotás módjára ez is bűnben fogantatott, ami annál természetesebb, mert szülő anyja a politika volt, melyet a mi népünk találóan úri hunczutságnak nevez. — Harmadik Napoleon meg akarta törni az osztrák imperiumot és azokat a német uralkodó házakat, melyek Ausztriával együtt a divide et impera politikáját követték és hogy ezt a célját elérje, napirendre tűzte a fajpolitika kizárólag államalkotó jogosultságának elvét. — Ez az elv mai napig nem tűnt le a napirendről s bár később keservesen megboszulta magát szerzőjén, de úgy az ő uralkodása alatt, mint azóta is nagy rombolásokat vitt végbe Európaszerte.

Azok az államok, melyeket az új eszme kényelmetlenül érintett, természetesen védekeztek ellene és így nem csoda, ha az eszme fogalmi meghatározásánál a politika megelőzte, sőt egyenesen megelőzte a tudományt, aminek aztán az lett a következménye, hogy a nemzetiségi kérdéshez, egy csomó fogalomzavar fűződött.

Természetesen ez a kérdés egy államot sem érintett kényelmetlenebbül, mint Ausztriát. Itt sem hiányzott ugyan, sőt hosszú ideig elég erős is volt az uralkodó német faj, de ennek ellenére és ellenére az észak-amerikai államok és Svájc fényes példájának, az uralkodóház nem volt képes, vagy — ami valószínűbb — nemzetellenes irányánál fogva nem is akarta kialakítani az „osztrák nemzetet” és így nem tudott mással védekezni az uralkodóvá vált nemzetiségi eszme ellen, mint azzal, hogy a birodalom népeit és néptörzseit elnevezte Nationalitáten = nemzetiségeknek. Így alakult aztán ki az a fogalomzavar, mintha a nemzetiség a nemzetnek vagyis az állampolgárok összességének valamelyes alfaját, úgyyszólván bizonyos statust in statu képezne és csodálatos, hogy e hibás felfogásnak még oly

világos fő sem volt képes ellentállani, mint a mi Eötvös Józsefünk. Az ő nagy tekintélyének számlájára esik, hogy e fogalomzavart később a magyar törvényhozás is szentesítette.

A tudomány azonban ezt a hibás fogalmat — ha az százszor is törvénybe lenne iktatva — sohasem fogja szentesíteni, nevezetesen pedig nemzetiség alatt sohasem fog mást érteni, mint a valamely nemzethez, tehát az ország lakóinak összeségéhez tartozást, melynek *nincs többes száma.* A fajt és fajbeliséget, vagy az anyanyelvet a tudomány sohasem fogja összetéveszteni a nemzetiséggel, de lassankint az élet is simulni fog a tudományhoz, mert a közéletben ép oly romboló hatása van a fogalomzavaroknak, mint a magánéletben a félreértéseknek.

Nekünk, görög katolikusoknak, akik magunkat vallásunkra nézve, minden hozzábiggyesztés, vagy fajbéli synonym megjelölés kizárásával így nevezzük, idővel büszkeségünkre fog válni, hogy mi adtuk meg az első lökést a tisztultabb felfogásra. Orosz ajkú népünkben, mely magát Rákóczi népének nevezi, már e névre való büszkeségénél fogva sem verhetett gyökeret az az irány, hogy osztrák mintára politikai nemzetiséggé való kialakulása által — még ha számereje azt lehetővé tette volna is — elszakadjon a magyar nemzet testétől. Magyar ajkú népünket pedig a kényszerűség vitte rá arra, hogy a zavaros fogalmak tisztázását követelje, mert e nép ősidőktől fogva áldozata volt egy másik, nem kevésbé indokolatlan fogalomzavarnak, mely t. i. ezt a színmagyar népet pusztán régi liturgikus nyelve révén összetévesztette orosz és oláh hitestvéreivel. Mi sem természetesebb tehát, mint az, hogy midőn ez a magyar ajkú nép lelki szükségének kielégítése végett templomaiban meghonosította a magyar istentiszleti nyelvet s azt 1900-iki tömeges zarándoklatával a római szentszék előtt is megvédelmezni igyekezett, ezáltal egyúttal nemzetiségét, vagy helyesebben szólva, fajbéli érdekeit is védelmezte.

A római zarándoklatról kiadott Emlékkönyvben a görögkatholikus magyarok a nemzetiség fogalmának következő, a tudomány követelményeinek minden tekintetben megfelelő definícióját adják: «Más dolog a vallás és megint más a nemzetiség, sőt maga a nemzetiség is nem azonos, sem a fajleszarmazással, sem az anyanyelvvel; a vallás kizárólag a lelki szükség kérdése, a fajleszarmazás a tudományé, az anyanyelv a nevelés és a statisztika kérdése, a nemzetiségi hovatartozásra pedig a közös múlt által megszentelt hagyományokon kívül, egyesegyedül a politikai meggyőződés és a hazafiúi érzelmek lehet döntő és irányadó».

Az általunk alapított Magyar Görög katolikusok Egyesülete pedig az egyesületi tagok belépésére irányuló felhívásban ezt a definíciót a mi konkrét viszonyainkra következőleg alkalmazza: «Az ország székesfővárosában «Magyar Görög katolikusok Egyesülete» elnevezés alatt egy rég nélkülözött társadalmi intézmény létesült» stb. «akik létesítették és akik számára létesítették ez a társadalmi intézmény, utódai azoknak az ösöknek, akik a mai munkácsi és eperjesi egyházmegyék területén lakva, századokon át bőven ontották vérüket a magyar szabadságért s a «Rákóczi népe» elnevezést is kivívták maguknak. Anyanyelvére nézve e népünk egy része magyar, más része orosz ajkú, de ez utóbbi sem sorakozott soha külön nemzetiséggé, hanem már érintett nemes tradícióján fogva is közvetlen tagja a magyar nemzeti társadalomnak. Maga az intelligens elem, melyet az egyesületben összefoglalni óhajtunk, anyanyelvére nézve is kivétel nélkül magyar. Az egyesület, tehát méltán és joggal vette fel a «magyar» melléknevet, amely jelző által egyúttal megkülönböztetni kívánta saját tagjait azoktól a hitsorsosoktól, akik vallásuk révén külön nemzetiséghez kívánnak tartozni. A «magyar» jelző nem választófal akar lenni a magyar és orosz ajkú görög katolikusok között, hanem összefoglaló kapocs, mert a «Rákóczi népe» elnevezés, mind a kettőt egyaránt megilleti s mert az egyént magyarrá nem csupán a magyar nyelv tudása, vagy a faji leszarmazás teszi, hanem az érzés, a gondolkodás s az egységes magyar hazához való tántoríthatatlan ragaszkodás, e téren pedig a magyar és az orosz ajkú görög katolikusok között különbség sohasem volt, nincs és nem is lesz!»

A görög szertartású katolikus magyarok országos bizottsága és a magyar görög katolikusok egyesülete, az oláhok kivételével, úgyszólván a magyarországi összes görög katolikusok intelligenciáját magában foglalja. Ennek a nem jelentéktelen tábornak a nemzetiségi kérdésben ime, ez a hitvallása. Vajha azt oláh ajkú hittestvéreink és a törvénybe iktatott fogalomzavarral «görögkeleti szerb» és a görögkeleti román»-nak nevezett egyházak nem magyar ajkú hívei is magukévá tennék! Tehetnék ezt annál is inkább, mert ez a hitvallás semmi legkisebb ellentétben sincsen a fajszeretettel, sőt

csakis ez a hitvallás enyészethetné el véglegesen azt a gyakran hallható szemrehányást, hogy e népfajok magyar érzelmű intelligenciájára szegényleni faji leszarmazását. Ezt a sokszor jogos szemrehányást azok a tulzók okozzák, akik az 1868-iki nemzetiségi törvény fogalomzavaros §§-ainak oltalma alatt az osztrák Nationalitätenek mintájára Magyarországon is külön politikai nemzetiségeket akarnak kialakítani. Ha ez az ok elesnék, elesnék az okozat is, mert akkor senkinek sem volna oka faji leszarmazását letagadni, vagy szegényleni, sőt arra minden művelt ember csak büszkeséggel gondolhatna.

A nemzetiségi kérdésnek e tisztult felfogása mellett elesnék a politikai és etnografiai magyar nemzet közti megkülönböztetés is, mert nyelvi és faji különbség nélkül nemzetiségére nézve sem itthon, sem a külföldön senkisé sem tekintené magát másnak, mint magyarnak.

Az ország különböző népfajainak egyesült intelligenciájára méltó örököse lenne ez esetben a régi magyar nemességnek, mely szintén az ország különböző népfajainak legjavából nőtt ki.

A nem magyar ajkú köznép intellektuális fejlesztésénél nem volna szükséges a fősúlyt a nyelvi kérdésre fektetni s minden fölösleges túlhajtás kizárásával szigorúan be lehetne tartani azt a határt, hogy mód nyújtassék mindenkinek az állami nyelv megtanulására is.

És a mi fődolog: a XX-ik század uralkodó eszméje, a *nemzeti közgazdasági politika*, megszüadulva a «nemzetiségi politika» békóitól és tojás-tánczától, szabadon érvényesülhetne Kárpátoktól Adriáig.

Füüdőre utazó közönségünket kérjük, hogy czífmüket jó előre sziveskedjenek velünk közölni, hogy a lap szétküldése pontosan történhessék.

Falusi álmok

*Ha én falu legénye volnék,
Ha te falu leánya volnál:
Igy, szép tavaszi hajnalonkint
Megállanék kis ablakodnál.
Én néked adnék gyöngyvirágot,
Te rozmaringot kalapomra, —
S verejtékes nehéz munkában
Egymásra gondolnánk dalolva.*

*Ha én falu legénye volnék,
Ha te falu leánya volnál:
Igy, szép tavaszi éjszakákon
Találkoznánk kis kaputoknál.
Kis kaputokban rám hajolnál,
Mint a folyóra a fa lombja,
S én, mint folyóvíz a falombot,
Erlingatnálak két karomba...*

Szomolányi Gyula.

A Felvidék fürdői és ásványvíz-telepei.

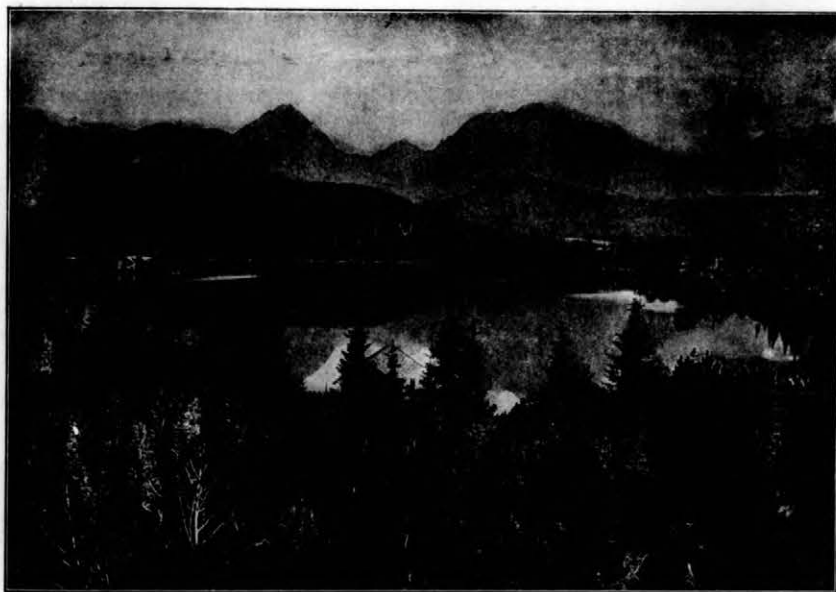
Irta: *Hankó Vilmos dr.*

IV. Befejező közlemény.

Nincs az a betegség, amely a Felvidék gyógyító-vizeiben, fürdőiben meg ne találja a maga orvosságát. A Gondviselés jóvoltából nem kell idegenbe mennünk se egészségért, se felgyógyulásért, se pihenésért. A Felvidék fürdőinek és nyaraló telepeinek egy jelentékeny részében megvannak azok a feltételek, amelyeknek Tirol, Svájc, az osztrák és német fürdők látogatottságukat köszönik; fürdőink mégsem élvezik a magyar közönség szárnyatadó pártolását.

A magyar ember veszedelmes előítélet rabja. Mihelyt valami külföldi, azt kritika nélkül szebbnek-jobbak tartja, mint a hazait. — Pénzarisztokratáink hölgyei a selymet Lyonból, a csipkét Brüsszelből, ruháikat Párisból, Londonból, szellemi táplálékaikat Berlinből, a húst Bécsből szerzik be. Egyik-másik még a mosást is Párisban végzeteti. Hogyan várhatjuk azután a magyar ipar eme lelkes pártolótól, hogy magyar fürdőben keressenek üdülést, szórakozást, gyógyulást.

A kilenczven és egynéhány felvidéki fürdő között van azonban legalább is 30—40 olyan, amelyet berendezésének előkelőségénél, kezelésének szoliditásánál, olcsóságánál fogva jó lélekkel ajánlhat még a szerényebb viszonyok között élőknek is minden orvos. A magaslati gyógyítóhelyek közül p. o. a magas fekvésre második helyen álló *Csorbai-tót* (magassága 1387 m.; a legmagasabban fekvő magaslati gyógyítóhely Magyarországon Kereszténysziget Szeben megyében 1420 mtr. m.), *Tátra-Lomniczot*, *Feketehegyet*, *Thurzófürödöt*, *Iglófürödöt*, *Barlangligetet*, *Stoószot*, *Fenyőházát*, *Tátraszéplakot* stb. a tiszta és földes hévívízű fürdők közül: *Stubnyát*, *Szklent*; a kénes hévívízű fürdők közül: *Pöstyént*, *Trencsén-Teplíczt*; a vasas hévívízű fürdők közül: *Vihnyét*, a kedves, olcsó és ritka gyógyító faktorokkal megáldott *Rajecz-fürödöt*; a földes savanyúvízű fürdők közül: *Baldoczt*; az alkalis sós savanyúvízűek közül *Máriavölgyet*, *Bikszádöt*, *Hársfalvát*: a vasas savanyúvízi fürdők közül: *Gyertyánligetet*, *Koritniczát*, *Bártfát*, *Lublót*; a jódtartalmú konyhasós fürdők közül *Csízot*, *Polhorát*; a konyhasós fürdők közül: a *Pavel-fürödöt*; a hideg kénesvízű fürdők közül *Szobránczot*, s a kitünő orvosi vezetés alatt álló *Borosznót* stb.

Csorbató látképe.

A tulipán jegyében megindított hazafias mozgalom felkeltette a magyar lelkek érdeklődését minden iránt, ami a miénk, a mi a magyar földnek és a magyar munkának a terméke. Nagy a mi reménységünk, hogy a lelkeknek ez a felbuzdulása rövid idő alatt csodás dolgokat fog művelni, mindenekelőtt gyökeresen átformálja a statisztikának adatait, amelyek hűségeen elmondják, mennyivel adózunk mi a külföldnek olyanokért, amik országunkban is megkaphatók. Czipót, csizmát behozunk évenként 16 millió, fabutort 11 millió, szappant 4 millió, gyertyát 3 és fél millió, gyufát 2 millió, kesztyűt 2 és fél millió, dohányt 16 millió, élesztőt 2 és fél millió, bort 9 millió, cukrot 7 és fél millió, söröt 4 millió, friss gyümölcsöt 5 millió, ásványvizet 1 és fél millió korona értékben. — Ezekért az értékekért, amelyeket itt felemlítettem, évenként százmilliónál jóval többet fizetünk a külföldnek (nagy részét Ausztriának). Ez a pénz, ha vissza tarthatnók, úgy volna szét szegény országunkban, mint avar réten a hirtelen jött esőnek az áldása.

A felvidéknek több fürdője van, amelynek berendezésénél a tulajdonosok számoltak a nagy vagyonnak leg-tulzabbat kényelemszeretével is. — Ilyenek a három *Tátrafüröd*, *Tátra-Lomnicz*, a *Csorbai-tó*, *Szliács*, *Bártfa*, *Pöstyén*, *Trencsén-Teplicz*.

Valamennyien feltalálhatjuk azt, amit a fürdőkben, nyaralóhelyeken a mai idők embere keres: a jót és olcsót együtt. Legyünk egyszer igazságosak! Valamennyi külföldi fürdőt úgy feltüntetni, mint az olcsóság, szoliditás, a kényelem, a rend, és a figyelmesség mintaképet, épp oly igazságtalanság, mint aminő valamennyi magyar fürdőről az ellenkezőt állítani. A magyar fürdők elviseletlen drágaságáról, nevésegesen hiányos berendezéséről terjesztett hírek nem felelnek meg a valóságnak.

A külföldi fürdőknek rettenetes drágaságáról saját magam szereztem tapasztalatokat. Arra is tudok nem egy esetet, hogy Stájerország, Karinthia kies földjéről különösen a gyermekek olyan bajokat hoztak haza, melyeket ha otthon maradnak, elkerülhetek volna.

A következő összeállításból kitetszőleg, fürdőnk a Felvidéken annyi van és annyiféle, hogy minden külföldivel szemben tudunk felvidéki fürdőt állítani, amelyek gyógyító hatása nem kisebb amazokénál.

Aussee, Berchtesgaden, Gmundent, Ischl, Interlakent, Mondseet, Reichenhallt, Zell am Seet helyettesítő subalpin gyógyítóhelyek a Felvidéken (1000 m.-ig): *Barlangliget*, *Feketehegy*, *Thurzófüröd*, *Fenyőháza*, *Iglófüröd*, *Koritnicza*, *Lubló*, *Lucsivna*, *Stoósz*, *Gyertyánliget*, *Tátraháza*, *Tátralomnicz*.

A tátralomnczi nagy szálló.

Cortinát, Davost, Engadin vidékét, St. Moritzot, Toblachot, Semmeringet helyettesítő alpin gyógyítóhelyek (1000 m-en felül): *Csorbáló, Matlárháza, Alsó-Tátrafüred, Tátrafüred, Új-Tátrafüred.*

Eggenberggel Giesshübel-Puchsteinnal, Graefenberggel, Kaltenleutgebennel, Kreuzennel, Radegunddal egyenlő értékű szigorúbb hidegvíz-gyógyintézetek: *Borosznó (Kneipp-rendszer), Feketehegy, Stóosz, Új-Tátrafüred, Koritnica.*

Aachent, Baden-Badent, Badent, (Bécs mellett) jól pótolhatják: *Pöstyén, Trencsén-Tepléc;* Darkaut, Hallt helyettesítheti: *Csíz, Polhora, Franzensbadot: Lubló.* Gasteint helyettesíthetik: *Rajecz, Stubnya,* Gmundent, Ischit, Reichenhallt: *Pavelfürdő, Marienbadot: Koritnica,* Neuhaus-fürdőt: *Rajecz, Nauheimot: Bártfa,* Pymontot: *Lubló, Rohitschot: Koritnica, Baldóc,* stb.

Wörishofent (Kneipp-kúra) pótolhatja: *Rajecz, Borosznó, Thurzófürdő, Veldest (nap-kúra) Feketehegy,* stb.

Ezekben ösmertettük a mi gyönyörű Felvidékünk mindama nevezetesebb helyeit, melyekre az Alkotó keze pazarul szórta szemet gyönyörködtető, testet, lelket üdítő, gyógyító dús adományait. De bármily színes a toll, bármily tökéletes a reprodukáló művészet, mégsem varázsolhatja igazán az olvasó elé azokat a csodás szépségeket, amelyeket a Felvidéken úgyszólván lépésről-lépésre elibénk tár a természet. Ezeket látni kell. S hiszszük is, hogy a magyar közönség ezután nem fog a messze idegenbe vándorolni s nem fogja idegenbe vinni drága pénzét azért, amit itthon testi és lelki üdülésére, gyönyörűségére, gyógyulására közelebb és olcsóbban megkaphat.

KOMÉDIÁK

A népdal az idegenforgalomban.

A minap egy előkelően nyájas idegen fordult hozzám azzal a szerény kéréssel, hogy igazitanám őt utba.

— Mire nézve? kérdeztem.

— Arra nézve, hogy megösmérjem az önök szép országának néprajzi sajtóságait.

Ez a szerény kívánság olyan zavarba hozott, hogy már éppen csődöt akartam jelenteni, mikor hirtelen eszembe jutott a népdal, mely előszeretettel karolják fel az etnográfát. S lehet-e biztosabb, eredetibb kútfőt képzelni a népdalnál, mely úgy terem mint a pipacs, a kakukkfű és a madárdal.

Azonnal összeróttam a programot.

— Tessék lerándulni Tarnóczára, hol olyan buja vegetációt fog találni, mint sehol. Tarnóczán elsőrangú leelője van a nyájnak. De még érdekesebbek a munkabérvizonyok. Ott szó sincs sztrájkmozgalomról. Egy birka-alfelügyelő évi fizetése husz korona negyven fillér (a régi érték szerint tíz forint husz krajczár) s abból pompásan megéli a bojtár. . .

— Helyes, folytassa, mondotta az idegen.

— Ajánlom megtekinteni Pápa városát, hol a közrendészeti, köztisztasági viszonyok európai színvonalon állanak. Mindennap söprik a pápai utcát, s ha érdeklő megnézheti a katonai gyakorlatokat. Korán reggel egy kapitány vezénylete alatt kivonul egy diszszázad, s utána

halk, nesztelen léptekkel egy barna kislány halad, ki a magyar népiéletet jellemző őszinteséggel vallja meg a kapitánynak, hogy a század egyik köztiveze nem kis érdekűtől ébresztett benne.

— Helyes, folytassa, mondotta az idegen.

— Érdekes Ormód községe, nevezetesen pedig annak temetője. Az ormódi temetőn végig mennek a bús szemremesek, s a könnyek mellett piros bársony keszkenőket hullajtának.

— Helyes, folytassa.

— A Csap-utca Debreczenben is igen érdekes látnivaló. Ebben az utcában véges-végig minden kis kapuban virág nyílik. Olykiban kettő-három, beszámítva azt, a mely elhervadt a nyáron.

— Folytassa, uram.

— Ha a népies pikantériák érdeklik, úgy ne mulassza el Devecserre lerándulni. Ott a nők egész feszületül kérdezik ez utast: voltál-e már Devecserbe, ültél-e már az ölemben?

— Brávó! Tovább!

— Szeged a többek között arról nevezetes, hogy azt mondják, hogy nincs már benne boszorkány. Híros város az Alföldön Kecskemét, a jobb ízű parasztlégynek onnan hoznak menyecskét. Eger városa híres kaszárnyájáról, melynek udvarára az anyák vágyó szemmel tekintenek, hogy lássák magzatukat komisz baka ruhában. Ezeknek (nem az anyáknak, hanem a bakáknak) gondör haja vorschiftmässig rövidre van lenyírva.

— Tovább, tovább.

— Ha érdekli a népzene, úgy ajánlom Hodmezővásárhelyt, nevezetesen annak sétaterét, amelyen minden este egy Rigó Jancsinál és képzettebb zenész, Béla cigány hegedül.

— Folytassa, uram.

— Gasztronomikus szempontból nevezetes város Kaposvár. Ott ugyanis a híd alatt nyáron sütik a halat. . . Ha a bűnügyi sajtóságok iránt érdeklődik, úgy szálljon ki Pozsonyban, hol a kleptománia szinte járványszerű tüneteket mutat. Igen, előkelő úri nők, finom pozsonyi kisasszonyok selymet lopnak a boltban, s ami legsajtóságosabb, ilyen alkalommal magokra öltik a még divatját mult krinolint.

— Halljuk tovább.

— Érdekes tapasztalásokra tehet szert a Hortobágyon. Ott minden erősebb légréngésnél a szegény legény, a betyárvilág e romantikus alakja, búsan utra kél. . .

Az idegen sürgetett, hogy folytassam, de én érezni kezdtem, hogy kifogyok a népdalos etnográfiaiból. Még egy nagyobb erőlködést tettem:

— Uram, mondtam, ha már az Alföldön van, úgy megnézheti, hogy a ruca a káka tövén költ, s hogy a feketé földben milyen pompás búza terem. Ornitológiai szempontból nevezetes jelenség, hogy a darú magasan reptél és szépen szól, hogy a rigó hármat rikkant. A szociális állapotokra jellemző, hogy a földműves nép szeret szántani és hat ökröt hajítani, főleg amikor a szívük hölgye, mit egyszerűen rózsának neveznek, az ekét tartja. De kivetheti részét a népies sportból is: megverhet valakit.

— Brávó!

— Vagy önt valaki. . .

Az idegen tagadón intett fejével.

— Elég. Az utóbbira nem reflektálok. . . *Lucián.*

A tátralomnczi nagy szálló étterme.

Pusztuló ifjuság.

A tömeg és az individuum pszichológiája annyira nem különbözik egymástól, akár a sejték s a «pigra massa», amely előbbiektől törőüléséből az utóbbi elől. Az individuum, ha botlott, akár egy hamis váltó, akár egy szándékos emberölés erejéig, a védőgyűvöd menyezethasogatás és könyfacsaró argumentumain kívül is talál a maga számára mentésget. Mit ér a törvény sújtó ökle, ha ezek a befelé szánt argumentumok megadják számomra a felmentő ítéletet? Egy kicsit csaltam, egy kicsit ölttem, igaz... de a körülmények, amelyek ide vittek!... A beismerés borzasztó, megdöbbenő lehet s aki nem hiszi, hallgassa meg III. Richárdot, amint egyedül állván a színen, bevallja önmagának, hogy:

«Elhatároztam, hogy gazember leszek.»

Vajjon van-e még egy III. Richárd a világon, akár Kis, akár Nagy nevezettel bolygó e földi téreken? Az feleljen rá, aki valami nem menthető tettére bevallotta már önmagának, hogy: biz' ezt csunyán cselekedtem.

A társadalom cseppet se más, mint az individuum. Hol az a nemzet, amely vesztett csata után bűnbakot nem keres? Stössel, Görgei, Kronje az a fátyol, amelyet fűrkész szemére borít, midőn az önmagába való mélyedés előtt áll. Az az oknyomozó történetíró, aki a nemzetben s nem a legyőzött hadvezérben látja a hibát, munkáját csak halála után nyomassa ki. Így csak hűbát és bolond lesz a címe, míg ellenkező esetben megteszik hazaárulónak s undorral fordul el tőle minden atyafia, ha ugyan meg nem botolják.

Mondjuk ki mindjárt, hogy a mi kávéház-társadalmunk sem gondolkozik másképpen, mikor felháborodva olvassa a hírt, hogy ez s ez felsőiparisokai hallgatógonylotta magát a sikertelen vizsga után, vagy ez s ez a gymnasiumi érettség előtt röpített golyót a mellébe. Az emberek lesöprik magukról a kalácsröszát, jelzik, hogy «zahlen», aztán — huj! — megindul a hajsza a tanárok, az érettségi és a vizsga ellen.

Annak a kolozsvári joghallgatónak, vagy ennek a felsőiparisokai növendéknek az esete bizonyára megdöbbenő s meg kell keresni a szert, amely ennek a szörnyű jelenségnek elejét vegye; de hogy a mi társadalmi életünk s gyermeknevelési rendszerünk mellett megtaláljuk-e, nem egészen bizonyos. Bosszuért, megtorlásért líhegünk a kiömlő vér miatt. Bűnbakot keresünk és követelünk. Megfenyegetjük az iskolát, amelyben a tragédia lejátszódott, a tanárt, akit a sors vak szészélye a diák elé állított s ledorongoljuk a rendszert, amely megköveteli a vizsgázótól, hogy tudjon is valamit. Megindítják a vizsgálatot. Kihallgatásnak, jegyzőkönyvnek, hírlapi kommunikének se vége, se hossza. Mert a papíros azért papíros, hogy fogyjon, a tinta azért tinta, hogy folyjon.

Teringette! Mi: szülők, mi: társadalom, csakugyan nem vagyunk III. Richárd a beismerésben. Mert, ha az volnánk, vallanánk, hogy annak a gyermek-embernek mi adtuk a puskát kezébe már akkor, mikor még megrettenve futott el az elől a szörnyű mondas elől, hogy: *a, b: ab, tótkalap, ha megüttek: megharap.*

Nincs többé gyermek és nincsen ifjuság. Aki nem hiszi, figyelje meg őket az apró nebulótól a pelyhedező állú polgártársig, aki inkább marad adós egy alapvizsgával az egyetemen, mint egy vesztett játszmával a tekeasztalnál. S az a megdöbbenő, az a szomorú, hogy a mi ifjuságunk az utóbbi helyen nevelkedik. A kassza-tündér ő rájuk vesztegeti legszebb csábmosolyait, mert ők képviselik a könnyelműséget s a pazar bőkezűséget, ameddig a zsebpénz engedi. Az ékesen szóló Tacitus, a komolyan hömpölygő Livius ott hever a kávéház márványasztalán, ékes bizonyítékul annak, hogy a komoly feladat éppenséggel nem inkompatibilis evel az idegernyesztő szórakozással. Kávéház, korcsma s a brettli sikamlós hangú és beszédű művészetéért nem a mi diák-gyermekaink érdeklődnek-e legjobban? A vidéki primadonnának kik nyujtanak ezüst koszort s előadás után kik fogják ki kocsijából a lovakat? A közszerelőből kik veszik ki legmohóbban és lehangosabban a részüket? A tanuló-ifjuság. És még csak kárhoztatni sem lehet őket, mert mindenre az impulzust mi adjuk meg nekik, mi: szülők, mi: társadalom. A családi tűzhely puritán erkölcsét megmosolyogjuk, ne várjuk tehát, hogy gyermekaink rajongjanak különösképpen érte. A tanár, a tanító nem pótol s nem is pótolhat mindent, ami odahaza hiányzik. Ez a

kávéház-társadalom nem a napokért, csak a napoknak él. Nem az akarat, hanem az eshetőségek irányítják és vezetik s mindnyájan többet építünk a Török szerencséjére, mint a szolid, szorgalmas hangyamunkára.

Csuda-e aztán, ha olyik tanulóknak revolver kerül a kezébe vizsga előtt s lepuffantja magát vele a vizsga után? Tanideje nem a szorgalom és a tudáson, hanem az eshetőségeken alapszik. «Blindre dolgozik», mint szokás mondani. Az abécés padtól fel, egészen az érettségi vizsga kormánybiztosáig apró suskusók, hunczutériák és mismázások a diák támaszai s mikor eljön az ideje annak, hogy a tanultakról számot adjon, mikor urát kell adni annak, mint sáfárkodott annyi időn keresztül: a csupas, a rideg való mered reá, hogy nem tud. Megretten, lámpaláza lesz, mint a színésznek jelenése előtt. Ha hozzávesszük ehhez az ingatag jellemet, amely könnyelműségen nem nevedekett, de csenevészedit, megtudjuk érteni a revolvert. S a sapadó, rémüldöző tanárt éppen azért szapulják, hurcolják meg, amit megtenni kötelessége a tudatlanokkal szemben, hogy buktatott.

Ezer és egy a vétek, amit gyermekeinkkel szemben elkövetünk. A szeretet anélkül is a túlzott fok periferiájában mozog, hát még ha majomszeretetté hatványozzuk? Azután még egy. A szülő gyermekében tőkét lát, amelyet a jövőben illően akar kamatoztatni. Tehát diplomás ember legyen belőle, biztos jövedelemmel, amely nyugdíjjal van egybekötve. Az árnyékos hivatalban szivarozik, nyujtókodik az ember, unalmában a körmét reszeli s ha jó, ha rossz a termés, ha esik, ha fúj, megvan a biztos fizetés. S a középsikolák egész serege ontja ide az anyagot évente. Érdemet és érdemtelent egyaránt. Aki átjutott a vizsga szűrőjén, az érettségi zsilipjén, áldja istenét. Aki megrekedt, az megdöbben, rémület szállja meg és kész a bolondságra. Miért? Mert odahaza azt hallotta, már az anyatejjel azt szívtá magába, hogy csak lateimer pályán lehet az ember valami. Ur, aki pipázik és hever és elesen pontosan kijár a fizetése. Odahaza pedig javszékülés és jeremiádk, mert hiszen a tőke elveszett és nem fog kamatozni. S az ifjú, ingatag lélek két tűz között van. Az otthon való megrökönyödése és a saját lelkifurdalásai közt. A képzelt légvárc szétfoszolnak s reámered a revolver.

Meglehet, hogy az egyre szaporodó diáköngyilkosságok megmozgatják bennünk a lelkiismeretet s más útra térünk, hogy gyermekeink is kövessenek s a társadalom önmagában javítja meg a gyermekeket. Ámbar az ember úgy van a bűnével, mint a medve a talpával: tisztára nyalja, azután megint rááll. *Sziriusz.*

A sóhajok útja.

Kedves barátném, aki három lépésnyire tőlem ott áll a margitszigeti part pesti oldalán és úgy tesz, mintha merőn a vizet figyelné, pedig látom, hogy a szeme szögletéből felém szökken egy kíváncsi fényugár, oh, kedves barátném érzi-e e pillanatban ugyanazt a megatottságot, amit én?

Kedves barátném! A nagy vörös ernyőjét hiába arca a feje fölé, hiába bujik mögéje, én látom, hogy az arca mint tüzesedik ki, én látom, hogy a szeme, a kékszinű szeme — ha jól emlékszem ibolyakék; vagy talán búzavirág-szin? — elborul, gyöngye ködöt von rá az emlékezés. Igen, igen, ön ép úgy meg van rendülve e pillanatban, ép úgy az emlékek hatása alatt áll, mint én. Ön tudja, hogy ez az út a *sóhajok útja*.

Ah, milyen kedves ön most. Nevetnem kell, ha eszembe jut, hogy félig hosszú, félig kurta fehér szoknyácskájában hogyan sóhajtozott ön is itt valamikor — velem együtt. Keskeny vállú, halavány arcú kis leány volt még akkor ön s most, oh bocsánat, ha triviálisnak találna, mennyire nekigömbölyödött.

Emlékszik-e a tündérsziget két ostoba, éretlen, nagy szemű és nagy álmú bolyongójára? Az a vedlett derekú,

recsegő öreg propeller hozott minket ide, akít Hattyúnak hívnak, nem tudni miért, milyen okon, mikor olyan mosdatlan az öreg, ámbár mindig a vízben bukdácsol, — mi ott álltunk a hajó orrán és néztük a hullámok játékát, a nap épen rá szórta fényét a Dunára és olyanok voltak a hullámok, mint a maga aranyhaja.

Aztán túlkölt, búgott a gőzkürt s mi ott voltunk a parton, a tündérsziget partján. Kezdődött az álomjárás.

Kedves barátném, csukja már össze azt a csunya, vörös ernyőt, hadd lássam már az arcát, nézzem, játszik-e mosoly az ajka körül, amikor a sóhajok útját nézi, ahol nem mi voltunk az egyedüliek, akik sóhajoztunk.

Emlékszik-e, ön elszökött a francia nevelőnőjétől — soha sem látta az Franciaországot, svájci lány volt az Istenadta! — és hozzám futott, aki már vártam a Szent Mergit zárda romjai között odatámaszkodva a repkényes omladékhöz. Olyan lehettem, mint valami bús kariatid.

Aztán összebujtunk és sóhajozva, szemünket ábrándosan meresztgetve indultunk meg a keskeny ösvényen, a sóhajok útján. Szembe velünk álmodozó párok jöttek, ön megismerte köztük a fűszeresük lányát, mindmind sóhajoztak, amikor egyszerre, nem akartunk hinni a szemünknek — az ön mázmelle jött szembe velünk valami kamasz diákokcsával. Szerelmesen bámultak az egymás szemébe és sóhajoztak ők is. Ezt ön nem tudta kacagás nélkül megállni, akkorát kacagott, hogy bent a Dunában a nagy harcsák azt hitték, délre harangoznak és sietve usztak haza a feleségükhöz és a családjukhoz ebédelni.

Szegény mamzell! Milyen malheurje volt ez neki! Attól fogva bűntársunkul kellett szegődnie s mikor odafent a vendéglő terraszán az ön mamája, vagy papája türelmetlenül kérdézősködött maga után:

— De hát hol is kószál tulajdonképen az a lány? A derék mamzell sietve felelte:

— Jó barátnéja lakik a szigeten, itt lent sétálgatnak a közelben.

Az a jó barátné én voltam.

De mi ez? Kedves barátném, ön úgy látszik, nem egyedül van itt. Egy nagy gyerekcsapat ront ön felé, körülveszik, a szoknyáját fogják, a kezét csókolják. Nini, hiszen ezek a gyerekei, bizonyosan a gyerekei. Uram Isten, hogyan száguld az idő. Látom, a legnagyobb gyerek lány. Szakasztott az ön arca. No, látja, minden megismétlődik. Talán még a régi bolyongások is. Talán az ön kis lánya is itt fog bolyongani valamikor e keskeny ösvényen, amely fölül olyan gyöngéden, olyan bizalmasan borulnak az öreg fák. Ha ugyan addig ki nem szélesítik a sóhajok útját s holdfényes alkonyatokon nem gyujtanak rajta ívlámpákat.

Oh, mert ettől félek!

Kedves barátném, ön nem is hiszi, mennyire fáj a szívem, mikor azt a hidat a Margit-híd közepéből odaépítették az én gyönyörű Margitszigetem végéhez. Féltem a sóhajok útjának, a rózsák ligetének, a döcögő lovasutnak romantikáját, féltem az emlékeimet.

És látja, én még nem mentem az új hidon át a szigetre. És nem is fogok menni. Ragaszkodom az emlékeimhez, macacsul kötöm magam hozzájuk, nekem nem kell más csak — propeller! Kaczagjon, kaczagjon.

Édes, drága barátném, itt van már az alkonyat, ön azt hiszem, haza fog már sietni a kis babyk miatt. Jaj, de kíváncsi vagyok, hogy hajón megy-e, vagy a hidon? Ha az utóbbit választaná, az emlékeink elárulatását látom benne, akkor kitörölném önt a multamból, az ön törékeny, hófehér alakját, amelyet ezüstös holdfénytől körülugárolva láttam legtöbbször.

Hallom az egyik kis fiát:

— Mama, gyérünk a hidon haza!

Ön csöndesen feleli:

— Nem, nem, kis bogaram, mi csak hajón megyünk vissza, ahogy jöttünk. Oda állunk majd a hajó orrához és nézzük majd a vizet. A hullámokra, amelyeken ott szaladgálnak az alkonyati árnyak, ezüst vonalakat rajzol, ezüst fodrokat szó a hold, meglátjátok milyen szép lesz az... A hajón, a hajón megyünk gyermekek!

Oh édes, jó barátném, ide hallom a hangja elérékenyülését, amint az alkonyati vízi út dicséretét zengi. A mult rezgése remeg a hangjában. Oh, engedje meg, hogy gondolatban össze-vissza csókoljam a kezét, azt a szép kezét, amely annyiszor simogatta arcomat, engedje meg, hogy titokban ön után lopakodjam s a hajó másik végéből lessem el az ön merengő pillantását, amint a susogó hullámokat nézi. Engedje meg, engedje meg, hogy amikor partra szállunk s a kőházak rengetege újra magához szorít az ő rettenetes kőbordáival, az emlékek illatos rózsavánkosán önről álmodjam, önről, aki az ifjúság volt és önnel együtt a sóhajok útjáról, a rózsák ligetéről, a döcögő lovasútról s a recsegő derékú öreg propeller-ről, akik még vannak, de már nemsokára csak a szerelmek emlékeiben élnek. Elfoglalja helyüket az a merész ívű híd, a széles, bevilágított múút, a fürge vilamos... Édes barátném, szép asszony, Isten önnel, szép álmokat! Csókolom a kis babáit. *Jusuf.*

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET

Mese a boldogságról. Ezzel a címmel jelentek meg Szamolányi Gyula összegyűjtött költeményei. Szamolányi nevét gyakrabban olvastuk már a vidéki és fővárosi lapokban, többnyire érzelmes, borongó hangulatú lírai apróságok alatt, melyek ha nem is hasítanak mélyebb barázdákat a lélekben, tiszta csengésükkel, meleg hangjukkal kedves álmodozásba ringatnak. Szamolányi eme kötetének is ilyenemü versei adják meg bélyegét és értékét. Igénytelen, apró dalaliban érezzük egy melegen érző s álmoskal ábrándokkal tele poétaszív dobogását. Hangja nem mondható változatosnak, erősebb egyéni színei sincsenek, ha a páthoz magasabb régióiba akar emelkedni, mint a «Pásztortűz» és «Avató» című versekben, onnan csakhamar lankadtnak hull alá. A «Hervadt rózsák» és a «Csend» ciklusban vannak Szamolányi legsikerültebb versei. A Téli rege, Őszi csend, Hervadt rózsák, Sápadt erdő, Árvák, A dal című költemények újabb lírai természetű legjavához sorolhatók. Találó szatira és eleven ötlet nyilatkozik meg a *Szénpor* apróságában. Mély érzés és üde színek teszik kedvessé a «Lányok» ciklus néhány szép darabját (A te neved, Lányszerem, Levél, Falusi álmok). A «Mese a boldogságról» cz. hosszabb elbeszélő költeményében is a lírai elem az értékesebb. Mélabús hangú epilógus zárja a könyvet, melyben sírjáról dalol a költő. Ez a dal azonban még nagyon korai. Szamolányi kedves, szelid és fiatal muzsájának még sok szép mondani valója lesz az előtt az — utolsó állomás előtt, melyre egy fenyőt és pár rózsaszálát kíván csak díszül. Közben van még a költői babér, amelyből már most is megilleti Szamolányit néhány igazán értékes levél. Akik a szelid, csöndes, meleg lírai hangokat szeretik, azoknak melegen ajánljuk s hisszük, hogy kellemes érzésekkel olvassák Szamolányi könyvét, mely Mármaroszigeten jelent meg a «Szilágyi István irodalmi kör» kiadásában. Ára 2 korona. Lapunk más helyén mutatót közlünk belőle.

Hegyi Aranka. Virág, sok virág borította azt a koporsót, melyben kora sírjába bocsátottuk Hegyi Arankát. — De vajjon van-e annyi virága ennek a hűvös szívekhez illő, nehezen melegező nyárnak, amennyit ez a meglelkű nagy művésznőnk megérdemelt volna? Amennyit ő fakasztott napsugaras művészetével, édesen csengő dalival ezrek és ezrek lelkében, ott az ő hajdani fényes tündérbirodalmában, a Népszínház színpadán. A magyar dalnak és dalos játéknak olyan fényes csillagai mellett

ragyogott Hegyi Aranka, mint Blaha Lujza és Pálmay Ilka. És — mondhatnánk-e nagyobb dicsőretet róla? — nem homályosult el mellettük soha egy pillanatra sem. Amit kedves szerepeiben (Páris, Saffi, Lancelot, Lilly, Máli, Katalin) nyújtott, az tiszta kristályos művészet volt és nagy nemes gyönyörűség. Genialitása mellett szorgalom és lelkiismeretesség vezette mindig a művészet csarnokába. Ő igazán mindig tövis nélkül adta a virágot, míg azok a virágok, melyeket ő kapott... De hagyjuk ennek bolygatását a jövő krónikására, aki majd egy valaha virágozó műfajunk és színpadunk szomorú hanyatlásáról számot ad. Mi szórjuk emlékezésünk tiszta virágait Hegyi Aranka frissen hantolt sírjára!

A Nemzeti Színház kapuzárása. Somló Sándor, a Nemzeti Színház nemes ambícióval dolgozó igazgatója, érdekes és komoly ünnepi akkordokkal fejezte be a színház ezidei szépsikerű esztétét. Mint a múlt években, most is vendégszerelésre hívott olyan fiatal színészeket, akiknek talentuma és becsvágya biztató ígéret a jövőre. Zöldi Elza, Barthos Gyula és Kürthy György szerepeltek ez alkalommal és mindahárom derekasan megállta helyét első drámai színpadunkon. Főképpen Zöldi kasszonyról kell dicsőretni megemlékeznünk, mint igazán vérbéli, sokra hivatott színésztalentumról, aki előtt még, hisszük, szép és sikereiben gazdag pályá áll. — Az ünnepi akkord: a Hamlet-előadások voltak. Abból az alkalomból, hogy Shakspeare halhatatlan remeke századik előadásához jutott a Nemzeti Színházban, háromszor játszották el a héten a dán királyi megrázó történetét. A főszerepeket változtatva, Hamletet: Mihályfi, Beregi és Pethes; Oféliát: Márkus Emma és Török Irma. Ez utóbbi kétszer. A többi főszerepet is a színház elsőrendű tagjai: Jászai Mari, Gabányi, Gál, Molnár, Odrý, Szacsvay adták s az utolsó előadásban Polonius szerepében Szathmáry Árpád, az aradi színház tagja vendégszerepelt. A minden tekintetben érdekes előadásokra, melyek méltók voltak a Nemzeti Színház nagy hagyományaihoz, legközelebb még visszatérünk.

Horvát szindarabok magyar színpadon. Solymossy Elek, a népszerű, kitűnő színművész, mióta visszavonult a forró deszkáktól, azóta sem pihen. Péczeli tuskulanumában művészi tervekkel foglalkozik. Fáradszóna buzdalma és lelkesedése most egy régi kedves és szép termet juttatja a megvalósuláshoz. Ez a hazafias terv: a magyar-horvát barátságának a művészet kapcsával való megerősítése. Solymossy régóta buzgólkodik ez eszme érdekében, de a közbejött politikai viharokban mindidáig hajótörést szenvedett. Most maga a horvát miniszter vette pártfogásába az ügyet s az ősszel már megtarthatják az első előadásokat, a mikor horvát darabok (Vojnovits Iván «Istenítélet» és «Pszikhé» című darabjai) kerülnek színre magyar előadásban az Opera színpadján. A fő női szerep eljátszására Jászai Mari vállalkozott, a rendezésre Ditrói Mór, a Víg-színház igazgatója. A többi szerepet is legelőkelőbb művészeink játsszák. A jövődelmet a színészek nyugdíjintézetek kapják. Ezeket az előadásokat követik azután a legkiválóbb magyar darabok horvát előadásai a zágrábi nemzeti színházban.

Ör.

A HÉTRŐL

Szobrot Vasvári Pálnak. A szívek kegyelele mar vési-faragja azt a szép, büszke szobrot, amely Nyírvasvári község főterén a magyar szabadságharc egyik nemes alakjának, Vasvári Pálnak örök dicsőségét fogja hirdetni. Felhívásunkra, melyet a magyar közönséghez, de főként a magyar görög-katolikus társadalomhoz intéztünk, szerteszét az országban visszhang támadt és büszkén jelentjük, hogy a Vasvári Pál-szoborra már gyűlnek az adományok.

Felhívásunknak egy meghatóan gyönyörű visszhangja érkezett hozzánk ezen a héten a szabadság földjéről, a zemplénmegyei Homonnáról. Kissé immár reszkető kézzel, de még mindig erélyes és tisztavonású betűkkel, melyekből szinte kisugárzik a nagy idők lángoló lelke irt nekünk ama nagy idők egyik még élő tanúja, Feöldi Doby Antal, a «81 éves öreg honvéd», aki, mint írja, Vasvárit «a jeles hazafit s híres szónokot» személyesen ismerte. Szorította barátai kezét először 1846-ban Petneháza, majd 1848-ban Pesten és Nagyváradon s maig is

kegyelettel őrizi azt a lelkes telhívást, melyet Vasvári Biharmegye ifjúságához intézett és őrizi vele együtt a lángelkű bajtárs dicső emlékezetét. Midőn a nemes «öreg honvéd» egyidejűleg hozzánk juttatott adományát köszönettel nyugtatjuk, egyszersmind hazafias üdvözlőnként küldjük a nagy idők tanújának, Vasvári bajtársának: Feöldi Doby Antalnak.

Eddigi gyűjtéseink a következők:

Mult számunkban feltüntetett összeg	131 K
Ujabb adakozások:	
Fraknoi Vilmos, püspök	20 K
Szabó Berczike és Gyuricza	10 «
Szabó Dönike	1 «
Feöldi Doby Antal	10 «
Dr. Demjanovich Emil	20 «
összesen:	192 K

Ujságiró-jubileum. A magyar ujságírás haladásának egyre szaporodnak a mérföld kövei. — Csak a mult héten ünnepelte a Budapesti Hírlap fennállásának negyedszázados jubileumát s ime, e héten egy régi, érdemes ujságiró ülte meg huszonötödik évfordulóját annak, hogy leült a legterhebb ujságirói asztal, a segédszerkesztői asztal mellé. Schmittely József, a Pesti Hírlap segédszerkesztője jubilált e héten. — Ezek a jubileumok, amelyek ime egymásután következnek, a magyar ujságírás csodás fellendülését, hatalmas fejlődését is jelzik együtt. A jubileumok a maguk jelentőségét mindig az összehasonlításból eredő arányok nagyságától nyerik. Ez arányok a negyedszázad előtti és a mostani ujságírás közt szédületesek. Hol volt negyedszázad előtt a magyar ujságírás és hol van ma? Az úgynevezett «flach»-gépeket, a kézi sajtót, a lapos nyomású gépeket fölcserélte a kőforgók dübörgő szörnyetege.

A szellemi munka arányai is módfelett megnöttek. Huszonöt év alatt irodalom, művészet, tudomány nagy teretek hódítottak az ujságok hasábjain s az ujságok informatív jellege, riportszerűsége vetekedik a legnagyobb európai lapokkal. Még csak anyagi alapjuk nem mérhető össze a nyugati ujságvállalatokkal, de már a világlapok szelleme áthatotta a magyar napilapokat. Abból a rendkívüli munkából, amely huszonöt éven át idáig fejlesztette a magyar ujságírást, bőven kivette a részét Schmittely József. Az ujságírás legnehezebb metierje jutott neki, az ujság szerkesztés. Mert a tulajdonképeni szerkesztője az ujságnak a segédszerkesztő. Az ő kezén megy át a lap minden sornyi közleménye, mielőtt a nyomdába szedés végett lemenne. — Ő osztja ki a rengeteg ujságanyagot, ami táviratok, levelezői tudósítások, telefonjelentések formájában feldolgozásra vár. Ezer gond, ezer vesződség jár ezzel a felelősségteljes állással. A segédszerkesztőnek a hater sornyi szedést a fejében kell naponta nyilvántartania, ügyelni kell, hogy minden sornyi közlemény megfeleljen a lap álláspontjának stb. stb. De ki tudná sorra elmondani, mi minden kötelesség terheli a segédszerkesztőt? Es ebben az izgalmas, ideges, éjszakai, rotációs munkában töltött el Schmittely József egy negyedszázadot. A nagyközönség talán nem tudja eléggé méltányolni, de aki csak némi bepillantást nyert az ujságcsinálás szövevényébe, tisztelettel hajlik meg a jubilálás előtt, aki a maga hivatáskörében győztes hadvezérnek érezheti magát, mert negyedszázadot tudott eltölteni nehéz hivatásában.

Mi a magunk részéről melegen köszöntjük Schmittely Józsefet ritka jubileumán.

A finn dalosok. Magyarország nagyobb városait most finn dalosok járják. Első föllépésük a m. kir. Operában esett és sikerük rendkívüli volt. Bennüknem csak a művészetük szempontjából érdekelnek ezek a dalosok. A magyar és finn nyelv rokonsága tudományos megállapítást nyert. Köztudomású a két nemzet rokonsága. Az ókori történeti kutatások, amelyeknek a nyelvészeti tudomány nagy segítségére volt, sok kapcsolatot fedeztek föl a magyarok és finnek között. A tapsunk, amely a finn dalosok ének-művészetét honorálta, más érzelmi motívumokból is táplálkozott tehát, mint pusztán a művészetük méltánylása és elismerése. De azért az ének-művészetük külön fejezetet érdemel. Mert csodálatos az, amit ezek az ének-művészek produkálnak. Az énekük úgy összecsendül, mintha egyetlen egy hang volna, amely a nehéz énekszámokat előadja. A családásig megejtő illúzióba ringatja az a hallgatót. Az előadásuk módja művészi tökélyű, a legfinomabb hangnyalatokat érvényre hozza. Nagy sikerük tehát a legszigorúbb kritikai mértékkel mérve is indokolt.

☛ **Amerika! Bum! Bum!** Valahogy így kellene kifejezni azt a szenzációt, hogy a nagy Amerika e hét szombatján betoppant Budapestre. A maga nagy hangján, tengerentúli, exotikus érdekességével látogatott el hozzánk Amerika. Vonaton jött és a Tattersallban ütött tanyát, ahol évekkal ezelőtt Barnum csodáit bámulta a közönség. Hetek óta óriási színes plakátok nagy lovasattakokat ábrázolnak, indiánus-harcokat, vadlovak száguldását Amerika őserdeiben, a legexotikusabb különösségeket. A képzelet hetek óta föl van csigázva, a képek valóságát színesednek s ime most végre itt van a világhírű Buffaló Bill, a legedasább cirizkus látványosságok özöne, híresebb a Barnum csodáinál. Igazi amerikai izű és stíli bevonulás ez a Buffaló Bill s valószínű, hogy a nyári Budapest oda is özőnik a Tattersallba szórakozni és álmélni. Itt van Buffaló Bill! Amerika! Bum! Bum! Bum!

☛ **A Magyar Görög Katolikusok Egyesületének** f. hó 7-én tartott értekezletéről már a múlt számunkban is megemlékeztünk. Kiegészítésképpen, tájékoztatóul mindazok részére, akik jelen nem lehettek, de az Egyesület minden ügyét, minden fontosabb mozgalmát figyelemmel szották kísérni, — itt adjuk azon eszmecserék néhány érdekesebb eredmény-részletét, melyek az Egyesület felvirágztatása érdekében elhangzottak. Ez a gyűlés, ha nem is volt valami népes, de mindenesetre érdekes és tanulságos. S mi erősen hisszük, hogy azok az eszmék, azok a magvas gondolatok, melyek itt szőnyegre kerültek, — rövid időn belül meghozzák azt a gyümölcsöt, — amely után az Egyesület minden buzgó tagja szinte megkülönböztetett szeretettel sóvárog. Az értekezleten való megjelenésükben fontos elfoglaltsága miatt akadályozva volt mind a három egyházmegye főpásztorja s így részint levélben, részint táviratban jelezték távolmaradásuk okát. *Firczák Gyula* püspök a máriapócsi zárdából a következő érdekes tartalmú táviratot küldte *Szabó Jenő* főrendiházi tag nevére:

«*A pünkösdi égi tűz lelkesítse a tanácskozó tagokat és gyújtsa lángra három görögkatholikus egyházmegyének híveinek szívét, hogy mindnyájan csak azt akarjuk, ami Istennek tetsző.*»

Az ülésen. amint azt már mult alkalommal is jeleztük, *dr. Rabár Endre* ügyvivő-igazgató elnököt. Tartalmat megnyitó-beszédjéből a következőket emeljük ki:

«*Az én tervem — mélyen tisztelt értekezlet, legelső sorban az volna, hogy az Egyesület érdekében fel kell kelteni és biztosítani a kormány támogatását és jóakarátát. Én az Egyesületünk iránti szimpátiát annak idején, amikor a törvényhozó-testületnek még tagja voltam, kellő mértékben felkeltettem. A mai kormány a magyar nép lelkéből és szívéből nőtt ki s a mi Egyesületünk céljánál és jellegénél fogva most is bizonyára szíves fogadtatásra fog találni. Ezt az alkalmat kötelességünk felhasználni. Én részemről ígérem s magamra vállalom, hogy a mostani kormánytól (a Szent Imre Egyesület mintájára) akár egy véglegesített nagyobb segélyt; akár egy kisebb összegű állandó segélyt fogok kieszközölni és biztosítani.*»

Erre *Szabó Jenő* főrendiházi tag kijelenti, hogy széleskörű akciózt kell megindítani a vidéken s sürgősen lépéseket kell tenni ez iránt a magasabb fórumoknál. S különösen szükségesnek tartom, ugymond, még azt, hogy a főváros és a vidék között nagyobb kontaktust kellene teremteni. Én erre nézve szeretném a vidéki tagok véleményét hallani, hogy mi volna a szóban forgó akció megindításának eredményre vezető leggyorsabb formulája?!... *Szabó Jenő* főrendiházi tag lelkes beszédének megvolt a kellő hatása. A vidéki tagok közül többen szólaltak fel. *Dr. Szabó Simon* szentszéki ülnök a következőkben fejtekte ki nézetét. «*Az az irányadó és lelkesítő hang, mely innen a fővárosból, mint központból indul útnak, azt tartom, hogy amíg ez a messzefekvő vidékek eljut, elveszti éberszót intenzitását, nem ad kellő viszhangot s így nem hozza meg a kívánt eredményt. Ezen a bajon úgy lehetne segíteni, hogy a vidéken megynként bizottságokat alakítsanak, amelyek a közvetítés szerepét vinnék a főváros és a vidék között. Fontos dolgokat tartom még azt is, hogy ennek a mozgalomnak első sorban a püspököket és kanonokokat kell megnyerni még pedig mind a három egyházmegyében.*

Innen a központból kell lerádnulnia valakinek s felkeresni őket személyesen s minden részletében kifejejteni előttük az Egyesület humánus célját.

Orosz Pál esperes is azt tartja, hogy az élő szónak tényleg közvetlenebb és sokkal nagyobb hatása van, mint

az írott, vagy a nyomtatott betűnek. Az élő szó hatása felér egy szekrény papirossa!... Az összes kerületekben kell, hogy közközben forogjanak a gyűjtővek, melyekhez a kapacitálást szintén élő szóval kell elintézni. Ezután *Grigássy Mihály* tokaji esperes szólalt fel. Tartalmában nyugodtan s megfontolva beszélt. Uraim! Ezek a szervezendő bizottságok, ugymond, amelyekről az agitáció szerte áradna a három egyházmegyében — ezek az Egyesület részére valóságos melegségek volnának. Jöjjenek le Uraim — önök, akik itt élnek a központban, olykor-olykor mihozzánk. Mi tárt karokkal fogjuk önöket fogadni. Fejtsék ki az Egyesület célját és fontosságát mindenütt. S baráti együttlétben a papi gyűléseken, biztosítom önöket, hogy a közvetlen érintkezés által — hívőkre, pártfogókra fognak találni. Mert hiszen, mi minden kezdeményezést innen a fővárosból kapunk és kaptunk s mi a további intézkedéseket is innen várjuk. *Répássy György* eperjesi káptalani kanonok hasonló szempontokból beszélt. Erősen hangsúlyozta, hogy a vezetőifélek közül ránduljanak ki többen a vidékre, ismerkedjenek-agitáljanak, de látogatásukkal legelső sorban a káptalanokat szerencséseltessék. A vidéki tagok felszólalása általános lelkesedést keltett. Ezekután *Rabár Endre* elnök egy stilszerű beszédben egybeforrasztotta mindazon prozociókat, melyek az Egyesület felvirágztatása érdekében elhangzottak.

«*A felvetett eszmék — ugymond, kommunisak. Mindezekből azt látjuk, hogy tényleg minden irányban egy nagyszabású vidéki akciózt kell indítanunk. Egyedül az élő szó és a kapacitáció az, amely eredményt hozhat. Én a magam részéről nem fogom kimélni a fáradságot, hogy személyesen jelenjek meg a vidéken és buzdítsak. S én, mélyen tisztelt értekezlet, nem is fogok késni, kenyérkereső irodai hivatalos időmből kiszakított majd egyháznapi napot, hogy ennek a szívmehöz oly közel eső ügynek szolgálatába léphessenek. S most engedjék meg, hogy érvényes formában kijelenthessem a következőket: Küldöttséget fogunk szervezni, hogy a kormány támogatását mielőbb kieszközölhessük. Megindítjuk vidéken az akciózt s első sorban a főpásztorok, főesperesek és esperesek támogatását fogjuk kikérni. Fontos dolog a vidéki gócpontok felkeresése és az albizottságok létesítése. Az elnök egy egyszerű szíve melegével köszönti a jelenlévőket s örömeinek ad kifejezést az iránt, hogy e jelen ülésen, ha kevesen is jelentek meg, de legalább egy szebb jövővel kecsegtető fontos eszmének a megvalósítását tették lehetővé.*»

A napirend legérdekesebb tárgya: az *Egyesületnek segélyző egyletté való átalakulása*, az őszi közgyűlésig függőben maradt. Ez az átalakulás azért vált szükségessé, mert az Egyesületnek eredetileg casinói nagy clubszerű alapon történt megalakítása sokakat visszatartott a belépéstől. E casinói jelleg miatt oly visszataszító czélatokat is kerestek az Egyesületben, a minőkre az alapítók soha nem is gondoltak. Tényleg az Egyesület fennállása óta az igazgatóság összes gondját és tevékenységét Budapesten iskolázó fiataiságunk segélyezésére és egy *létesítendő internátus* alapjainak megvetésére fordította, a mi minden oldalról csak elismeréssel találkozott s azért az Egyesület vezető férfiai elhatározták, hogy a casinói jelleg megszüntetése mellett az Egyesületnek ily értelemben való átalakulását fogják a közgyűlésnek ajánlani.

A megfelelő alapszabálytervezet már régen kiosztott az Egyesület összes tagjai közt és mindenütt köztetszésre talált, minél fogva bizton lehetett számítani arra, hogy a lényegét nem érintő némely módosítással azt a közgyűlés egyhangúlag elfogadja. Azonban közvetlenül a közgyűlés előtt oly indítvány jelentett be az ügyvivő igazgatóságnak, mely kétségessé tette az egyhangú határozathozatalt. Ez a körülmény kötelességévé tette az elnöknek, hogy a határozatképességre vonatkozó jelenlegi túlszigorú alapszabályi kikötések szoros alkalmazása mellett a közgyűlést elhalassza.

Az őszi közgyűlés kétségtelenül végre fogja hajtani az átalakulást s ezáltal újabb alapjait fogja megvetni az intézet felvirágzásának.

☛ **A magyar görögkatholikusok Egyesülete** részére eddig beérkezett összes tagsági díjakról szóló részletező kimutatást — nemsokára közzétesszük.

☛ **Mankovits Pál** litmanovai lelkes a felső-szepesi kerületben az esperesi teendők végzésével megbízott.